

12. Munhälsovård

Allmänt om munhälsa

Munhälsan är en del av hälsan. En god munhälsa är en viktig faktor för varje människas välbefinnande och livskvalitet. En frisk munhåla underlättar en fullvärdig nutrition där förmågan att tugga och svälja samt uppleva smaker är viktiga funktioner för den enskildes välmående.

Vissa boende sköter sin munvård själv men det finns ett stort antal personer som inte klarar detta längre men av integritetsskäl har svårt att ta emot hjälp. Omsorgspersonalen ska därför regelbundet fråga den boende hur det känns i munnen och vara extra uppmärksam på om personen ändrar sitt sätt att äta exempelvis vägrar äta eller reagerar onormalt på kall och varm mat eller dryck.

Munvården måste ses som en del av vården och ingå i den dagliga rutinen. Att hjälpa en person med munhygien bygger på ett stort förtroende där personens egna önskemål är det centrala. Personalen ska uppmuntra de boende till egen aktivitet och stödja den på samma sätt som all annan daglig verksamhet och utöka hjälpen gradvis när behovet ökar.

Munvården ska följas upp regelbundet så att man i tid kan upptäcka ett ökat hjälpbehov. Aktuell munstatus ska finnas i omvårdnadsjournalen.

Problem i munhålan

När man blir äldre uppstår det förändringar i munhålan som inte är kopplat till sjukdom utan orsakas av det normala åldrandet. Dessa förändringar kan dock medföra ökad mottaglighet för att utveckla sjukdom. Därför är det viktigt att en munhälsobedömning utförs regelbundet.

Behovet av god munhygien ökar när kroppens eget försvarssystem är nedsatt. Det gäller exempelvis vid sjukdom, särskilt om den är långvarig, eller i samband med behandling som påverkar personens egna försvarsfaktorer negativt.

Det kan ibland vara svårt, både ur teknisk och etisk synvinkel, att upprätthålla en god munhälsa i samband med vård av personer med demenssjukdom, palliativ vård och vård i livets slutskede. I dessa fall måste den samlade kompetensen i teamet kring den enskilde användas.

Vanligt förekommande problem är

- Nedsatt salivation
- Trasiga tänder, proteser och bryggor
- Tandköttsinflammation och tandlossning
- Sprickor i munvinklar
- Sämre passform
- Svampinfektioner
- Läkemedelsbehandlingar med antikolinergika, antibiotika, cytostatika etc.

Munvård

Patienten ska själv i möjligaste mån sköta sin munvård, om det behövs med stöd av vårdpersonalen. Ibland måste dock omvårdnadspersonalen ta hela ansvaret, till exempel om patienten har en funktionsnedsättning eller är svårt sjuk. Tänk också på att personer som inte själva kan förflytta sig eller lyfta armarna kan behöva hjälp för att skölja munnen då och då, särskilt efter en måltid.

*Blankett 12.1 ROAG - munhälsobedömning